

Oponentský posudek na bakalářskou esej

Tereza Vencourová, UHLÍ, INDUSTRIALIZACE, ÚSTAVA. Dopad a proměny společnosti na ilegilitimitu v matrikách farnosti Kladno v 19. století, Fakulta humanitních studií UK, Praha 2007, 56 stran textu + přílohy.

V předložené bakalářské práci se Tereza Vencourová zaměřila na specifické téma nelegitimních potomků, tedy na problém, který doprovází v dobově podmíněných souvislostech lidstvo od pradávna. Autorka se zaměřila konkrétně na 19. století – jako období „kulturních, společenských i ekonomických posunů“, kdy docházelo u západoevropského typu rodiny k podstatnému nárůstu nemanželské plodnosti. A to v určitém rozporu s tím, že rodina v té době hrála důležitou roli, přičemž porodit dítě v manželství znamenalo jedinou oficiálně přijatelnou normu, a to zejména proto, že tehdy rozhodující církevní morálka považovala manželství za jediné možné místo pro sexuální vztahy.

Tereza Vencourová koncipovala svoji bakalářskou esej vedle úvodu a závěru do dvou základních bloků – do části teoretické a části empirické. V rámci prvního bloku se zaměřila jednak na české země v období 19. století (podkapitola 1.1), s důrazem na populační vývoj v tomto období (podkapitola 1. 1. 1) a podíl nemanželských dětí na celkovém počtu narozených dětí v 19. století (podkapitola 1. 1. 2) a jednak na konkrétní oblast, a to Kladno v rozmezí let 1800 až 1900 (podkapitola 1. 2). V této souvislosti sledovala jak stručné dějiny kladenské oblasti (podkapitola 1. 2. 1), tak i populační vývoj v oblasti Kladna (podkapitola 1. 2. 2). Při této příležitosti autorka srovnala populační vývoj v kladenské oblasti se západoevropskými zeměmi. Zmínila rovněž dobové společenské postoje k nemanželským dětem i jejich nesnadnou sociální situaci. V rámci druhého bloku, tedy v části empirické, která představuje stěžejní část bakalářské eseje, se Tereza Vencourová věnovala analýze počtu, respektive podílu, nemanželských dětí v oblasti kladenské farnosti v průběhu 19. století. K tomu využila římskokatolické matriky této farnosti z období let 1801 až 1804, 1849 až 1851, 1859 až 1861, 1869 až 1871 a 1889 až 1991. V rámci této analýzy se autorka soustředila především na dvě základní etapy, a to na období počátku 19. století, tedy na dobu před výrazným průmyslovým růstem Kladenska a na léta 1840 až 1890, kdy došlo na Kladně k nejvýraznějšímu vývoji. V úvodu analytické části Tereza Vencourová charakterizovala údaje v matrikách, s nimiž pracovala (podkapitola 2. 1), zejména se důkladně - a to je třeba ocenit- věnovala metodice (podkapitola 2. 1. 1), kde zmínila jednak časově náročnou kvalitativní metodu rekonstrukce rodin při práci s matričními záznamy a dále metodu čárkovací (kterou ona sama využila). Dále se soustředila na matriky jako prameny (podkapitola 2. 1. 2), přičemž se zabývala jejich uložením, strukturou záznamů (formuláři psanými i předtištěnými) písmem a také úplností a posloupností záznamů. Ve vlastní analýze potom sledovala počty narozených dětí celkově a počty nemanželských dětí speciálně (podkapitola 2. 2), přičemž postupovala podle jednotlivých vývojových etap dílčími sondami po celé 19. století. V tomto druhém bloku zařadila autorka i problematiku sociálního postavení kmotrů a jejich kmotřenců (podkapitola 2. 3) a otázku sezónnosti porodů v i mimo manželství (podkapitola 2.4).

Pojednávané téma bakalářské eseje Terezy Vencourové je nejen specifické, ale také nesmírně časově náročné, práce s matričními záznamy vyžaduje nejen nadšení, ale i nezměrnou dávku péle, kterou autorka bezpochyby prokázala. Kladně hodnotit je třeba i rozvážné vymezení dílčího problému, tak aby bylo v silách jednotlivce takové téma

zvládnout. Souhrnně je možno říci, že se svého úkolu Tereza Vencourová zhostila v zásadě dobře. Za velmi dobrý považuji i poměrně obsáhlý úvod, který představuje, na rozdíl od řady jiných bakalářských esejí, opravdové „vedení do problematiky“. Naopak postrádám jasné vymezení cíle bakalářské práce, které se v podstatě skrývá právě v textu úvodu (srv. s. 7 – 8).

V rámci srovnávání podílu nemanželských dětí v kladenské oblasti s podílem nemanželských dětí v některých zemích západní Evropy bych doporučovala spíše porovnání mezi zkoumanou oblastí Kladna a Čechami (zde činil např. podíl nemanželských dětí v 80. a 90. letech 19. století 12 – 13 %) jako celkem na straně jedné a hlavním městem Prahou na straně druhé, kde podíl nemanželských dětí dosahoval v posledních dvou desetiletích 19. století až neuvěřitelných hodnot nad 44 % (v roce 1894 pak byl počet manželských a nemanželských dětí narozených v Praze téměř vyrovnaný – podíl manželských byl 50,8 % a podíl nemanželských 49,2 %).

A co se týká autorkou vypracovaných tabulek, oceňuji jejich vlastní konstrukci, ale mám dvě připomínky: za první by bylo pravděpodobně vhodnější uvádět vedle zjištěných absolutních čísel i čísla poměrná a za druhé u tabulky č. 1 se operuje s daty za roky 1801 až 1810, ale v seznamu použitých zdrojů jsou z období prvního desetiletí 19. století uvedeny matriky pouze z let 1801 – 1804. Kromě toho práce vykazuje i další drobné nesrovnalosti – např. některé poznámky nezačínají na rozdíl od jiných velkými písmeny (srv. s. 11) a v některých případech T. Vencourová odkazuje na autory, kteří (stejně jako jejich díla) nejsou uvedeni ani v poznámkách, ani v seznamu literatury (srv. s. 13, 15 apod.). Jedná se zřejmě o citaci tzv. z druhé ruky. Dále obsah práce následuje nezvykle až za uvedením příloh.

Celkově však hodnotím předloženou bakalářskou esej jako zdařilou a vzhledem k tomu, že zcela odpovídá nárokům, které jsou na tento typ závěrečných studentských prací kladeny, doporučuji ji k oponentnímu řízení. Navrhuji bodové hodnocení okolo 40 kreditních bodů.

14. 10. 2007

Miloslava Turková

